

Zašto zahtjev za potpuno besplatnim (javno financiranim) visokoškolskim obrazovanjem ne smatram dobrom idejom?

ALEKSANDAR ŠTULHOFER

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

doi: 10.3935/rsp.v16i2.859

Ako sam dobro razumio, studentski zahtjev za besplatnim studiranjem počiva na vjerovanju da će to smanjiti socijalne nejednakosti u školovanju i ukinuti logiku znanje = roba. Po mom sudu, taj društveno osviješteni zahtjev ne može ispuniti ta očekivanja. Štoviše, njegovim bi se provođenjem visoko obrazovanje učinilo još manje dostupnijim mladima iz siromašnijih obitelji, a odnos znanja i robe ostao bi nepromijenjen. Argumente za to sam na nedavnoj tribini nastojao izložiti i studentima. Ukidanje školarina pratit će tendencija smanjivanja upisnih kvota (koje su se do sada povećavale jer su fakulteti ubirali školarine), što će otežati upis mladima iz manje privilegiranih obitelji, koji u pravilu imaju niže ocjene iz srednje škole i slabije mogućnosti za kvalitetnu pripremu za upis na fakultet. Čak i kada se kvote ne bi mijenjale, ukidanje školarina ne bi značajno olakšalo upis siromašnjima jer su one tek manji dio ukupnih troškova studiranja (smještaj, prehrana, prijevoz, knjige itd.). Potrebne su, dakle, socijalno osjetljive stipendije, koje bi se dijelom mogle pokriti školarinama koje bi plaćali oni koji dolaze iz dobro stojećih obitelji, a koji na prijamnim ispitima nisu pokazali osobito znanje. Ne bi li to, ujedno, bilo pravednije?

Ideja prema kojoj plaćanje studija znači da je znanje roba, zaboravlja da osobna korist od obrazovanja u jednom trenutku nužno preteže nad općom ili društvenom koristi. U tom trenutku, nastavak obrazovanja postaje osobna investicija u budućnost, što zahtijeva i osobni financijski angažman. Diplomski su studiji, po mom sudu, ta točka u kojoj bi svi pojedinci (naravno, ovisno o uspjehu i socijalnom statusu) trebali participirati u troškovima svog školovanja. Naravno, da bi to imalo smisla, znanje koje fakulteti nude mora biti kvalitetno. Premda studenti šute o pitanju kvalitete obrazovanja (neki od njih čak tvrde, u čemu ih podržavaju i pojedini nastavnici, da je izvrsnost samo floskula iza koje se krije neoliberalna pohlepa), nekvalitetno obrazovanje i loše znanje doista jesu samo roba. Svedeno na list papira, diplomu, takvo (ne)znanje jest roba i ništa osim nje.

Kako ne bi bilo zabune, za studentski bunt najodgovorniji su oni koji vode sustav (ministarstva, sveučilišta i uprave većine fakulteta), čija je sustavna nebriga za socijalnu pravednost, izvrsnost i kvalitetu jasno prikazana u nedavnim analizama zagrebačkog Instituta za javne financije.